

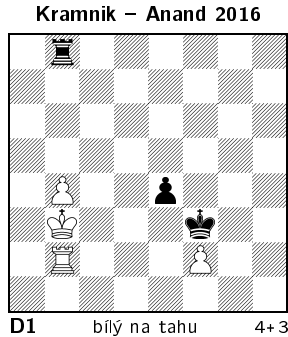
Záhadná věžovka

Emil Vlasák

V partii Kramnik – Anand (Leuven, 2016, 2. kolo rapidu) vznikla pozoruhodná koncovka (viz **D1**). Že oba hráči nepokračovali v této složité věžovce přesně, není žádná překvapení. Zajímavější je, že ani komentátoři (ChessBase, ChessVibes) z pohodlí svých křesel s podporou spuštěných motorů zdaleka neodhalili všechna tajemství pozice.

Dějství 1 – partie

Kramnik pokračoval **1.Va2(?)**. Těžko takový tah kritizovat. Na jednu stranu musíme Vladimira pochválit, že poměrně slušně cítil, oč v pozici běží. Zejména musel vidět varianty typu 1.Kc4?! Vc8+ 2.Kd5 Vd8+ 3.Kc6 Vc8+ 4.Kd7? (vypouští výhru, ještě se šlo vrátit králem na b3) 4...Vh8 5.b5 Vh6!! Jediné, myšlenka je jasná: 6.b6 Vxb6! Ještě jednodušší by bylo 4.Kb7? Vh8 5.b5 Vh2 6.b6 Vxf2. Na stranu druhou jde o poměrně vážnou nepřesnost, po které je výhra bílého už extrémně obtížná. Odhalit podstatu problému za šachovnicí je ale asi prakticky nemožné. **1...Vh8(?)** Anand podle všech pravidel aktivizuje věž, která míří na h2. Tím sice donutí bílého udělat několik jediných tahů, ty jsou ale jasné a našla by je bez problémů i většina čtenářů: **2.b5! Vh2 3.b6 Vh6 4.Va6! Vh1?!** Snad se černý nechtěl dál trápit a zkusil proto poslední jednotahový blicařský trik. Silné povahy by nesporně pokračovaly 4...Kxf2!? 5.b7 Vxa6 6.b8D Vf6 a nechaly si předvést, jak Kramnik tuto teoreticky vyhranou pozici skutečně v bleskovém tempu dotáhne do bodu. **5.Kc2! Vh6 6.Va3+ Kxf2 7.b7 a černý se vzdal.**

D1 bílý na tahu 4+3

Dějství 2 – komentáře

Komentátoři sice ne zcela správně zhodnotili tah **1.Va2**, ale odhalili nejsilnější obranu černého, paradoxní **1...Vf8!** I odsud věž napadne dalším tahem Pf2, ale v lepší konstelaci (věž může zasáhnout z týla a král černého bude blíže poli proměny). Rozdíl proti partii ilustruje varianta **2.b5? Kg2! 3.Kc3** (k ničemu nevede 3.b6? Vb8) **3...Vxf2 4.b6! Vxa2 5.b7 Va3+! 6.Kc2 Va2+! 7.Kb1 e3 8.b8D e2** a bílý nemůže vyhrát. Komentátoři označili černé tahy vykřičníkem, ale skoro všude může černý vložit e3, například 4...e3 5.b7 Vxa2 s přehozením tahů. Zajímavým momentem, ke kterému se ještě vrátíme, je pokus 3.Ve2, který vyvrací jediné tahy 3...Vf4! 4.b6 Vf6!

Dějství 3 – zugzwang

K úplné pravdě se dostaneme jen pomocí sedmikamenových Lomonosovových tablebasí (EGTB), které fungují jako placená zába. A dokonce ani s nimi není snadné se v záhadných manévrech bílé věže zorientovat.

Gordický uzel rozetneme nejlépe odzadu. Začneme úvahou, že ve výchozí pozici je na tahu černý. To je většinou v šachu výhoda, ale kolotoč omylů kolem této pozice je způsoben právě faktem, že pozice má povahu zugzwangu a tedy povinnost táhnout černého zahubí. Poměrně jednoduché je **1...Vb7**. Věž se ocitá blíž králi, což při obraně týlovými šachy ve věžovkách obvykle vadí. Tady je motivace sice poněkud složitější, ale v důsledku to funguje stejně. Například 2.Kc4! Vc7+ 3.Kd5 Vd7+ 4.Kc6 Vh7 5.b5 Vh6+ (5...Vh2 6.b6 e3 7.b7) 8.Kc5 Vh5+ 9.Kc4 Vh4 10.Kc3 Vh8 11.b6 a vyhraje (porovnejte s obranou černého po 1.Kc4?). Druhým možnou obranou černého je i zde **1...Vf8**. Postavení věže na b2 však zásadně mění situaci ve variantě 2.b5! Kg2! 3.b6! a obrana 3...Vb8 je neúčinná. Za zmínku snad stojí ještě třetí užitečný tah černého **1...Kg2**, který je předčasný pro 2.Kc4 a pěšec e4 se ocitne bez ochrany.

Dějství 4 – přenesení povinnosti tahu

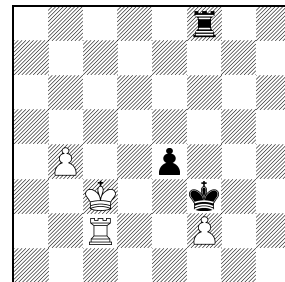
Analýzy vedou k závěru, že bílý může výchozí pozici vyhrát jediné tak, že přenesou povinnost tahu na černého. Z tohoto hlediska zasluhuje Kramnikův úvodník **1.Va2**, byť nesprávný, docela uznání. Ilustrujeme nejdřív správný postup vtempování **1.Vc2! Vf8! 2.Va2! Vb8 3.Vb2!** a bílý vyhraje podle kapitoly 3. Opravdu nemá černý lepší tah, než vyčkávat? Za pokus jistě stojí **2...Kg2!?** Po **3.Ve2!** odhalíme další paradox této zapeklité

věžovky. V kapitole 2 vznikla totiž tato pozice s pěšcem b5, což umožnilo černému záchranu **3...Vf4!** Zde tento tah nestačí pro **4.Kc3! Kf1 5.Ve3! Kxf2 6.Kd4! Vf8 7.Vxe4!**, přičemž všechny tahy bílého byly jediné.

Dějství 5 – a proč ne naopak?

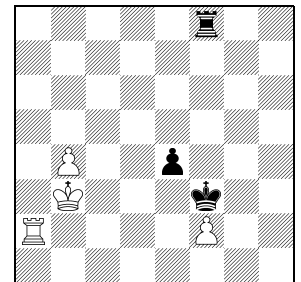
Proč nelze přehodit tahy obráceně, jak to zkoušel Kramnik? Dokonce i se všemi nashromážděnými znalostmi je to docela těžká otázka. Po **1.Va2? Vf8! 2.Vc2!?** má černý netematický úder **2...Vf5!!**, po kterém sice bílý výhru neztratil, ale musí se potupně stáhnout **3.Kc4! Vf4 4.Kc3 Vf8** viz **D2** (ke známým už obrázkům vede 4...Kg2? 5.Ve2!). **5.Vb2** Ostatní tahy jsou ztrátou času. **5...Vc8+ 6.Kb3! Vb8!** a jsme tam, kde jsme začali. Klíč k řešení otázky představuje **D2**, kde stojí bílá věž nevýhodně na c2, takže nejde 5.b5 pro 5...Vc8+ s výměnou věží a remízou. Kdežto po správném pořadí tahů **1.Vc2! Vf8! 2.Va2!** je už obrana **2...Vf5 3.Kc4! Vf4 4.Kc3 Vf8** neúčinná – v **D2b** stojí bílá věž na a2, takže následuje **5.b5** se snadnou výhrou.

Pozice z analýzy po 4...Vf8

D2 b) Vc2→a2 4+3

Metodická pozice

D3 bílý vyhraje 4+3

Dějství 6 – náprava omylu

Zbývá vyvrátit tvrzení komentátorů, že už tah **1.Va2(?)** ztratil výhru. Vznikl zřejmě použitím dnešního nejsilnějšího komerčního motoru Komodo, který po prvním opakování tahů hlásí autoritativně remízu.

D3 je pozice do učebnic koncovek: **1. Vb2! Vb8! 2.Vc2! Vf8! 3.Va2! Vb8! 4.Vb2!** a vyhraje.

V partii Kramnik – Anand by sice pozice Vb2/Vb8 vznikla potřetí, ale to už by byl na tahu černý, takže o vlasek se dala výhra – samozřejmě čistě teoreticky – stihnout.

Řešení ze strany 196

D1: 19.Jf6+! Kh8 (19...gxf6 20.exf6 Sd6 21.Sxd6 Dxd6 22.Dxh6) **20.Sxh6! Vd3 21.Dg5 Sg6 22.h5 Jxe5 23.Sxg7+ Kxg7 24.Jxe5** a černý se vzdal (24...Sxf6 25.h6+), Vorobjov – Berzinš, Teplice 2016.

D2: 28...Jxh3+ 29.Kh1 Jxf2+! a bílý se vzdal (30.Vxf2 Dc1+), Kolars – Danins, Praha 2016.

D3: 38...Vxd3! 39.Dxd3 Vxb2! a bílý se vzdal (40.Vxb2 Dxe5+), Diermair – Erdős, Praha 2016.

D4: 24.Jh6! Df6 24...gxh6 25.Sxh6 mat. **25.Dg8+ Ke7 26.Sg5! Dxg5 27.De6+ Kd8 28.Jf7+ Kc7 29.Jxg5 h6 30.Jf7 Vxb2 31.Jxd6! Jxd6 32.Vd1** a černý se vzdal, Solodovničenko – Žao Xue, Teplice 2016.

D5: 35...Vxf5! 36.exf5 Dc6+ 37.Kg1 37.Kf2 Df3+ 38.Kg1 (38.Ke1 Dh1+) 38...De3+ 39.Vf2 Jd3 40.Sxg7+ Kxg7 41.Df1 gxh3 42.f6+ Kf7. 37...Jf3+ 38.Kf2 Jxd2 39.Sxg7+ Kxg7 40.hxg4 Je4+ 41.Ke3 Jc3 42.Db2 Kf6 a bílý se vzdal, Zujkov – Korčňoj, Leningrad 1950.

D6: 24.Vf6! Sxf6 25.gxf6 Dxf6 25...Jc8 26.Dg5 Jb6 27.Sxh5. **26.d6 Jc6 27.dxc7 Jd4 28.Sxh5 Dd6 29.Jd5 Sc6 30.Sh6 Sxd5 31.Sxf8 Dxc7 32.cxd5 Kxf8 33.Sg4 c4 34.Dg3** a černý se vzdal, Korčňoj – Szabó, Budapešť 1961.

D7: 21...Jh5! a bílý se vzdal, Peréz – Korčňoj, Havana 1963.

D8: 28.Sxh6! gxh6 29.Vg3+ Kf7 30.Dg4 Ved8 30...Veb8 31.c4! Da5 (31...Dxd4 32.Dh5+) 32.Vf3+ Ke8 33.Dg7. **31.Dg7+ Ke8 32.Dxe7+!!** a černý se vzdal, Korčňoj – Peterson, Kyjev 1964.

D9: 13...Dxb2! 14.Dxb2 Jd3+ 15.Kd2 Jxb2 16.Se2 Sxg4! a bílý se vzdal (17.Sf1 Jd1!), Csom – Korčňoj, Gyula 1965.

D10: 36...g4! 37.hxg4 h3 38.Kc2 38.f3 h2 39.Jf2 a5 40.Ke1 Jc3 41.Kd2 Va3 42.Vb3 Vxa2+ 43.Kxc3 Vxe2. 38...Vc4+! a bílý se vzdal (39.Kd2 Vc1!), Jerevan 1965.

D11: 25.Sb5+ Sd7 25...Jd7 26.Sxe7 resp. 25...Kf8 26.Dh5. **26.Jxe6!! fxe6 26...Sxh4 27.Jg7** mat, resp. 26...Sxb5 27.Jg7+ Kf8 (27...Kd7 28.Dg4+) 28.Jf5! **27.Dh5+ Kf8 28.Vc3 Vh7 29.Dg6 Vg7 29...Vf7 30.Dxh6+ Ke8 31.Dh8+ Sf8 32.Se2. 30.Dxh6 Sxb5 30...Kg8 31.Vh3 Sxb5 32.Sxe7 Dxe7 33.Dh8+ Kf7 34.Vf3+ Kg6 35.Vg3+ Kf5 36.Vxg7. 31.Vg3** a černý se vzdal, Korčňoj – Udovčič, Leningrad 1967.

D12: 19.Sb4!! c5 20.dxc5 Se5 21.Ve3 Jh7 22.c6 bxc6 23.Sxe7 Dxe7 24.Dxc6 a bílý vyhraje, možnost z partie Korčňoj – Drejev, Brno 1992.